విద్య, విజ్ఞానం : హిందూత్వవాదుల దాడిని ఎదుర్కొనడానికి మనం సిద్ధమేనా?

విద్యారంగం ప్రాముఖ్యాన్ని గురించి ఎన్నడూ సరిగ్గా పట్టించుకోలేదని కమ్యూనిస్టులపైన తీవ్రమైన విమర్శ ఉంది. విద్యారంగంలో కమ్యూనిస్టులు కృషిచేయలేదని కాదు కానీ అధ్యాపకుల జీతాలు, విద్యార్థుల స్కాలర్‌షిప్‌లు, కాలేజీలలో సీట్లు మొదలయిన విషయాల గురించే ఎక్కువ ఆందోళన చేశారు తప్ప 'ఏం చదువు చెప్తున్నారు?' అనే ప్రశ్నపైన దృష్టిపెట్టింది చాలా తక్కువన్నది విమర్శ.

మన చదువుల గురించి వామపక్షాలకు ఒక అభిప్రాయం లేకపోలేదు. అవి 'అశాస్త్రీయం' అనే స్థూలమైన అభిప్రాయం ఉండింది, బహుశా ఇప్పటికీ ఉంది. మతం, చరిత్ర, సంస్కృతి, సాహిత్యం మొదలయిన అన్ని విషయాల గురించి మన పాఠ్య పుస్తకాలలో చెప్పే సంగతులన్నిటికీ స్థూలమైన 'అశాస్త్రీయం' అనే ఈ వ్యాఖ్యే జవాబయింది.

ప్రజల ప్రాపంచిక దృక్పథాన్ని తీర్చిదిద్దడంలో విద్యావ్యవస్థకు ఉండే ప్రముఖమైన పాత్రను వామపక్ష ఉద్యమాలు సరిగ్గా అర్థం చేసుకున్నట్టు కనిపించదు. ఈ మేరకు వారిపైన ఉన్న విమర్శ న్యాయమయినదే. మనం, మన దేశం, మన సమాజం, మన జాతి అనేవి ఎవరు, ఏమిటి, ఎటువంటివి అనే ప్రశ్నలకు ఒక జవాబునిచ్చి ఆ వెలుగులో వ్యక్తిత్వాలను తీర్చిదిద్దే సామాజిక శక్తులలో అతి ముఖ్యమైనది విద్యావ్యవస్థ. మనలో ప్రతీఒక్కరి దగ్గరా ఈ ప్రశ్నలకొక జవాబు ఉంటుంది. ఈ విషయాల గురించి ఒక అభిప్రాయం ఉంటుంది. అవి ఎక్కడి నుండి వచ్చాయని ఒకసారి తరచి చూసుకుంటే విద్యా వ్యవస్థే ప్రధానమైన జవాబుగా కనిపిస్తుంది. ఇంట్లో పెద్దలు నేర్పే ఆలోచనలు, అభిప్రాయాలకు అంతకంటె ఎక్కువపాత్ర లేదా అని అడగవచ్చు. ఒక్కొక్కరి విషయంలో ఉండవచ్చునేమో గానీ తల్లిదండ్రుల అభిప్రాయాలకూ టీచర్ అభిప్రాయాలకూ

APTF సావనీర్, డిసెంబర్ 16, 2000

మధ్య ఘర్షణ వస్తే టీచర్ మాటలనే పిల్లలు ఎక్కువ భాగం ప్రమాణంగా తీసుకుంటారనేది అందరూ ఎరిగిన విషయమే. సత్యానికి ప్రమాణమేమిటన్నది విద్యారంగమే నేర్పుతుంది కాబట్టి పాఠశాలలలో నేర్పే సత్యాలకు ప్రామాణికత ఎక్కువ.

ఇవన్నీ మధ్యతరగతికి వర్తిస్తాయి గానీ కార్మికవర్గానికి వర్తించవని నమ్మేవాళ్ళు ఇంకా ఉన్నారేమో నాకు తెలీదుగానీ, అందరికీ చదువు కావాలని ఒకపక్క కోరుకుంటూ ఇంకొక పక్క ఆ చదువు కేవలం అక్షరజ్ఞానం రూపంలో రాదనీ, ఒక వ్యవస్థిత ప్రాపంచిక దృక్పథంతో కలిసి వస్తుందనీ గుర్తించడానికి నిరాకరించడం విజ్ఞత అనిపించుకోదు. విద్యా వ్యవస్థకు పూర్తిగా వెలుపల ఉండే వాళ్ళకు పై చర్చ వర్తించకపోవచ్చునుగానీ ఎదుగుతున్న కొత్తతరంలో అటువంటి వాళ్ళు మైనారిటీయే.

ప్రామాణికమైన సిలబస్‌ను రూపొందించి, ప్రామాణికమైన పాఠ్యపుస్తకాలు రచించి అందరికీ ఒకే మూసలో చదువు చెప్పే విద్యా వ్యవస్థ 'మనము' అనే ఒక సమిష్టినీ, దానికొక స్వభావాన్నీ, ఒక గమ్యాన్నీ రూపొందిస్తుంది. అదొక దేశం కావచ్చు. ఒక జాతి జావచ్చు. వేరే ఏ సమూహమైనా కావచ్చు. అటువంటి సార్వజనీనమైన విద్యావ్యవస్థలేని రోజులలో వర్ణధర్మాన్ని ప్రచారం చేసిన ధార్మిక సాహిత్యం, తదనుబంధమైన సాంస్కృతిక ప్రక్రియలూ ఆచార సంప్రదాయాలూ ఆ పాత్ర నిర్వహించాయి. వాటి స్థానంలో ఒక సార్వజనీనమైన విద్యావ్యవస్థను ప్రవేశపెట్టి 'ఆధునిక, లౌకిక' భావాల ప్రాతిపదికన జాతినీ దేశాన్నీ నిర్వచించడం తమ లక్ష్యానికి సరైన సాధనం అని జాతీయ ఉద్యమంలోని ఆధునికవాదులు – వీరిలో కాంగ్రెస్ వారున్నారు, కాంగ్రెస్ అంటే గిట్టనివారూ ఉన్నారు – భావించారు. ఈ ఆధునికవాదులు ఏమంత ఆధునికులు కాని వారితో రాజీపడడం వల్ల, ఇతర కారణాల వల్ల ఆ ప్రయత్నం కుంటినడక నడుస్తున్నప్పటికీ ఒక మేరకు ఆ లక్ష్యానికి అనుగుణ్యమైన విద్యావ్యవస్థను వారు రూపొందించగలిగారు.

విద్యావ్యవస్థ ప్రాముఖ్యాన్ని వారితో సమానంగా గుర్తించిన హిందూత్వవాదులకు అందుకే ప్రస్తుత విద్యావ్యవస్థ అంటే అంత అసహనం. అది పూర్తిగా వారి ప్రయోజనాలకు వ్యతిరేకంగా ఉందని కాదు. కానీ వారికి కావలసింది తమతో

రాజీపడే ఆధునికవాదం కాదు. అట్లాగని వారు కోరుకునేది మధ్యయుగాల వైదిక మతమూ కాదు. వారికేం కావాలో తరువాత చూద్దాముగానీ దానికి తగిన విద్యావ్యవస్థను రూపొందించుకోవాలన్న ఆరాటం మాత్రం వారిలో కొట్టొచ్చినట్టు కనిపిస్తున్నదని ఇప్పుడందరికీ స్పష్టంగా ఉంది.

లిబరల్ ఆధునిక వాదులకూ హిందూత్వ వాదులకూ స్పష్టంగా అర్థమైన విద్యారంగం ప్రాముఖ్యత వామపక్షవాదులకు మాత్రం అర్థమయినట్టు కనిపించదు. వామపక్షాలు చదువుల 'ఇన్‌ఫ్రాస్ట్రక్చర్'కు ఇచ్చిన ప్రాముఖ్యం వాటి స్వభావానికీ సారాంశానికీ ఇవ్వలేదు– అశాస్త్రీయం అని అప్పుడప్పుడు విమర్శించడం తప్ప.

నిజానికి ఈ సారాంశంలోనూ స్వభావంలోనూ ముఖ్యమైనది శాస్త్రీయం – అశాస్త్రీయం అనే వర్గీకరణ కాదు. మానవీయం – అమానవీయం, ప్రజాస్వామికం – అప్రజాస్వామికం అనేవి ముఖ్యం. శాస్త్రీయమన్నా మానవీయమన్నా ఒకటేనని ఈ అణు యుగంలో ఎవరూ వాదించరనుకుంటాను. విద్య 'మనము' అనే సమిష్టిని ఏ విధంగా నిర్వచిస్తున్నది? దానిముందు ఏ గమ్యాన్ని ఉంచుతున్నది? దానిని ఏ దిశగా నడిపించే చైతన్యాన్ని కలిగిస్తున్నది?

విద్యావ్యవస్థనూ విద్యారంగాన్నీ హిందూత్వవాదులు ఈ కోణం నుండి చూశారు. కాబట్టే వాళ్ళు ఎక్కడ అవకాశముంటే అక్కడ స్కూళ్ళు పెట్టారు. తాము కోరుకునే పౌరులను తయారుచేయడానికి అవసరమైన భావాలను అభిప్రాయాలను పిల్లలకు నేర్పారు – (ముస్లిం ఛాందసవాదులు కూడ మదర్‌సాలను ఇదే రకంగా వాడుకున్నారు). వాళ్ళు విద్య నొక ఉద్యమంగా తీసుకున్నారు. అధికారానికి చాలా దూరం ఉన్న రోజులలో మొదలుపెట్టిన ఈ ఉద్యమాన్ని హిందూత్వ వాదులిప్పుడు అధికారానికి వచ్చిన తరువాత అధికారికంగా కొనసాగిస్తున్నారు.

వాళ్ళకేం కావాలి? మన సమాజాన్ని గురించి, దాని భవితవ్యాన్ని గురించి వాళ్ళు ఏ దృక్పథాన్ని చదువుల ద్వారా పిల్లలకు – తద్వారా రేపటి పెద్దలకు – నేర్పించదలచుకున్నారు? వాళ్ళు మనుధర్మాన్ని తిరిగి నెలకొల్పదలచుకున్నారని దళితవాదులు ఆరోపిస్తున్నారు. ఇందులో కొంత సత్యముందిగానీ దానిని సరిగ్గా అర్థం చేసుకోవాలి. హిందూత్వవాదుల అజెండాలో మనుధర్మం పునరుద్ధరణ ఒక అర్థంలో ప్రధానమయిన అంశమేగానీ అది దాని మధ్యయుగాల అర్థంలో

కాదు. ఈ విషయాన్ని దళితవాదులు స్పష్టంగా గుర్తిస్తున్నట్టు కనిపించదు. ఉదాహరణకు రాజ్యాంగ సమీక్ష గురించి హిందూత్వ వాదులు చేస్తున్న ప్రయత్నాన్ని విమర్శించే సందర్భంలో, అంబేద్కర్ రాసిన రాజ్యాంగాన్ని ఒక బ్రాహ్మణుడిచేత తిరగరాయించాలని వారు ప్రయత్నం చేస్తున్నారన్న విమర్శ దళితవాదుల నుండి ప్రముఖంగా వచ్చింది. అదే మన విమర్శ అయినట్టయితే దానిని హిందూత్వ వాదులు సులభంగా ఎదుర్కోగలరు. వెంకటాచలయ్య స్థానంలో ఒక దళిత న్యాయశాస్త్రవేత్తను – భావాలలో తమకు అనుకూలమైన వ్యక్తిని – కూర్చోబెట్టి దళితుడు రాసిన రాజ్యాంగాన్ని దళితునితోనే తిరగరాయిస్తున్నామని అనగలరు. హిందూత్వవాదుల వెంబడి దళిత బహుజన కులాలకు చెందిన వారు చాలామంది పోతున్నారని గుర్తించి కూడ (గ్రహం స్టెయిన్స్‌ను చంపింది ఆదివాసులేనని మరచిపోకూడదు) వారు మనుధర్మ పునరుద్ధరణ మధ్యయుగాల నమూనాలోనే చేయబోతున్నారన్నట్టు మాట్లాడడం దానిపై అవగాహనను ఏ మాత్రం పెంచదు. అట్లాగని వాళ్ళు కులాన్ని వదిలిపెట్టి వర్గాన్ని ప్రాతిపదిక చేసుకున్నారనుకోవడమూ సబబు కాదు.

మరయితే వారి నమూనా ఏమిటి? దానికి మనుధర్మంతో ఉన్న సంబంధం ఏమిటి? హైందవ ధర్మంలోని ఒక కీలకమైన భావనను వారు 'ఆధునిక' ప్రయోజనాల సాధనకు అనుకూలంగా మలచదలచుకున్నారు. ఈ 'ఆధునిక' ప్రయోజనాలలో 'జాతి ప్రయోజనం' ముఖ్యమైనది. 'జాతి' అనేది (ఇంగ్లీష్‌లో నేషన్) ఒక ఆధునిక భావన. ఆధునిక హిందూత్వవాదంలో అది కీలకమైన భావన. మనుధర్మంలోని 'ధర్మం' ఆర్య సమాజానికి సంబంధించిన భావన. దానిని జాతి అనే ఆధునిక భావనకు వర్తింపజేయడంతో ఆధునిక హిందూత్వవాదం మొదలవుతుంది. ఈ 'జాతి'లో ప్రతీ ఒక్కరికీ ఒక స్థానం ఉంటుంది. దానిని నిర్వచించేది కులం కావచ్చు, ఆర్థిక స్థితిగతులు కావచ్చు, ఉద్యోగం కావచ్చు, ఇల్లు కావచ్చు ఆ స్థానం నుండి పుట్టే ఒక కర్తవ్యం ఉంటుంది. ఆ కర్తవ్య నిర్వహణ 'జాతి'లోని ప్రతీ ఒక్కరి ధర్మం. ఏ మేరకయితే అందరూ ఆ కర్తవ్య నిర్వహణలో నిబద్ధులయి ఉంటారో ఆ మేరకు 'జాతి' బలంగా ఉంటుంది. మరింత బలంగా తయారవుతుంది. కర్తవ్య నిర్వహణకు హాని కలిగించే హక్కుల ఆకాంక్ష

'జాతి'కి నష్టకరం. 'జాతి'ని ప్రపంచంలో అగ్రశ్రేణికి తీసుకుపోవడం జాతి జనులందరి ధర్మం కాబట్టి కర్తవ్య పాలనకు అందరూ ప్రాధాన్యం ఇవ్వాలి.

హక్కులు కొరవడిన వారు ఈ దృక్పథాన్ని ఎందుకు ఆమోదిస్తారు? హక్కుల కోణం నుండే చూసినట్టయితే ఆమోదించరు. కానీ హక్కులు కొరవడినవారు ప్రపంచాన్ని హక్కుల కోణం నుండే చూస్తారనుకోవడం పొరబాటు. అపరిపూర్ణమయిన మానవ జీవితం– ఆ అపరిపూర్ణతకు మూలం వ్యక్తిగతం కావచ్చు, సామాజికం కావచ్చు – తనకంటె 'పెద్ద' దయిన మానవాతీత విషయంలో పరిపూర్ణతను వెతుక్కుంటుంది. ఇది ఏ తప్పుడు భావజాలం ప్రభావమూ కాదు, మనిషికి అత్యంత స్వాభావికమైన గుణం. నియంతలందరూ దీనిని నేర్పుగా వాడుకున్నవారే. ఆధునిక కాలంలో నియంతృత్వ రాజకీయాలు 'జాతి' అనే అతీతశక్తిని దీనికోసం చాలా విజయవంతంగా వాడుకున్నాయి. వీరిలో అతి క్రూరుడయిన హిట్లర్‌ను ఆధునిక హిందూత్వవాదానికి ఆదిపురుషుడయిన సావర్కర్ చాలా అభిమానించిన సంగతి తెలిసిందే.

శక్తివంతమయిన భారతజాతి – తమలో తాము మాట్లాడుకునేటప్పుడు హైందవజాతి – ఆధునిక హిందూత్వవాదుల లక్ష్యం. అది మధ్యయుగాల మనుధర్మ సమాజం రూపంలో ఉండదు. కానీ ఆ మను ధర్మానికి సంబంధించిన అతి కీలకమైన భావనను పైన వివరించినట్టు – తన ఆధునిక లక్ష్యానికి అనుగుణంగా అది వాడుకుంటుంది. అది 'ధర్మం' అనే యథాస్థితివాదాన్ని ఆలంబన చేసుకొని కంప్యూటర్ సాఫ్ట్‌వేర్ నుండి న్యూక్లియర్ హార్డ్‌వేర్ దాకా అన్ని విషయాలలోనూ ఆధునికమైన – శక్తివంతమైన – అగ్రరాజ్యంగా, లేక అగ్రజాతిగా మన సమాజాన్ని రూపొందించాలని చూస్తుంది.

దీన్ని లక్ష్యంగా స్వీకరించే యువతరాన్ని – దానికి అనుగుణంగా 'ధర్మం' అనే భావనకు హిందూత్వవాదులిచ్చే ఆధునిక వ్యాఖ్యానాన్ని అంతర్లీనం చేసుకున్న యువతరాన్ని – తయారుచేసే విద్యావ్యవస్థ వారికి కావాలి. కాంగ్రెస్ నమూనా ఉదార జాతీయవాదం నిర్మించిన విద్యావ్యవస్థలో ఎన్ని లోపాలున్నా అదీ ఇదీ ఒకటి కాదు. అయితే హిందూత్వవాద భావనలు మన సమాజంలో – ముఖ్యంగా బ్రాహ్మణులలోనూ, ఇతర పెత్తందారీ కులాలలోనూ – విస్తృతంగా ప్రాచుర్యం

పొంది ఉన్నాయి కాబట్టి ప్రస్తుత విద్యావ్యవస్థలోనే అవి చాపకింద నీరులాగ వ్యాపించి ఉన్నాయి. కానీ పూర్తిగా అదే నమూనాలో విద్యావ్యవస్థను రూపొందించే కర్తవ్యం ఇంకా ఆధునిక హిందూత్వవాదుల ముందే ఉంది.

ఇందులో చరిత్ర పాఠాలకు వారు ప్రాధాన్యం ఇవ్వడం వారి లక్ష్యాన్ని దృష్టిలో పెట్టుకున్నప్పుడు సహజం. జాతిపట్ల యువతరంలో ఆరాధనా భావన పెంచాలంటే ఈ జాతి ఒకప్పుడు చాలా గొప్పదనీ, పరాయి జాతులవారి కుట్రల వల్ల, దాడుల వల్ల, పెత్తనం వల్ల, సాంస్కృతిక 'సాంకర్యం' వల్ల తన పటిమను కోల్పోయిందనీ చెప్పాలి. వాస్తవికత పేరిటనో శాస్త్రీయత పేరిటనో బలహీనతలను సహితం ఎత్తి చూపడం, లౌకికవాదం పేరిటనో సహనం పేరిటనో 'సాంకర్యాన్ని' ఆహ్వానించడం జాతినీ జాతి భవితవ్యాన్నీ దెబ్బతీసే వైఖరులని నేర్పాలి. సామాజిక న్యాయం పేరిటనో సమసమాజం పేరిటనో 'మన' సంస్కృతిని కించపరచడం దుర్మార్గమని బోధించాలి.

అందుకోసమే చరిత్ర రచనపై, చరిత్ర పాఠ్యపుస్తకాలపైన వారు దాడి మొదలుపెట్టారు. నిజానికి ఈ 'పోరాటం' చాలాకాలంగా సాగుతున్నదే గానీ హిందూత్వవాదులది ఇప్పటి దాకా పైచేయి కాలేదు. భారతీయ విద్యాభవన్ ప్రచురణలేకాక, ప్రామాణిక చరిత్ర పాఠ్యపుస్తక రచయితలగా గుర్తింపు ఉన్న ఆర్. సి. మజుందార్ వంటి వారి రచనలు, తమను తాము సంఘ్‌పరివార్‌కు చెందినవారిగా భావించుకోకపోయినా – కాంగ్రెస్ జాతీయవాద వారసత్వంలో భాగంగా భావించినా – బ్రాహ్మణీయ ప్రాపంచిక దృక్పథాన్ని నిర్విమర్శగా దిగమింగిన ఇతర చరిత్రకారుల రచనలు లౌకిక, మానవీయ, శాస్త్రీయ చరిత్ర రచనతో యాభై ఏళ్ళేమొచ్చె దాదాపు 20వ శతాబ్దం తొలినాటి నుండి కూడ తలపడుతూనే ఉన్నాయి. కానీ ఇప్పుడు మొట్టమొదటిసారిగా హిందూత్వవాదానిది పైచేయి అయ్యే సూచనలున్నాయి.

అయితే ఈ పోరాటం చరిత్ర దగ్గర ఆగిపోదు. సాహిత్యం, తత్వశాస్త్రం, సంస్కృతి ఇతర 'మానవ శాస్త్రాలకు' (హ్యూమానిటీస్), సామాజిక శాస్త్రాలకు కూడ వ్యాపిస్తుంది. గణితంలో సహితం 'వేదగణితం' ఒకటి ఉందంటున్నారు

గానీ దానివల్ల గణిత శాస్త్ర అధ్యయనానికి వచ్చే తేడా కంటే చరిత్ర అధ్యయనానికి వచ్చేదే ఎక్కువ.

ఈ పోరాటంలో హిందూత్వవాదాన్ని ఎదుర్కొనడానికి అభ్యుదయ వాదులందరూ సిద్ధమేగానీ వారిని రాజకీయంగా ఎదుర్కుంటే చాలదు, పరిశోధనాత్మకంగా ఎదుర్కోవాలి, వైజ్ఞానికంగా ఎదుర్కోవాలి. దీనికి ప్రజాతంత్ర ఉద్యమాలు సిద్ధంగా ఉన్నాయా? నా ప్రశ్న సంకల్పాన్ని గురించి కాదు. ఆ విషయంలో సందేహం లేదు కానీ సామర్థ్యంలో సిద్ధమేనా?